

Nr 45.

Godkänd av första kammaren den 26 februari 1944.

Godkänd av andra kammaren den 26 februari 1944.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om kapitalbudgetens omläggning m. m.

(Statsutskottets ulåtande nr 32.)

Till Konungen.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t, under Kapitalbudgeten, Investeringsplan (se statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1944), föreslagit riksdagen att, med godkännande av den föreslagna utformningen av kapitalbudgeten, bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i de i statsrådsprotokollet berörda frågor som må befinnas erforderliga i samband med dess genomförande.

Vidare har Kungl. Maj:t under Utgifter å riksstaten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, 2. Anslag till anläggningsarbeten (se statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1944) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att förfoga över investeringsanslagen å kapitalbudgeten samt reservationsanslagen å riksstatens utgiftshuvudtitel för avskrivning av nya kapitalinvesteringar, därest de med investeringsanslagen avsedda arbetena påbörjats före utgången av tredje budgetåret efter det, för vilket anslagen sist blivit i riksstaten uppförda.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag utgör en komplettering till 1937 års budgetreform. Såsom departementschefen framhåller, åsyftas med förslaget en rationalisering av den statliga kapitalbokföringen och redovisningen av investeringsverksamheten över budgeten.

Den nuvarande kapitalbudgeten är såtillvida ofullständig, att ersättningsanskaffningarna icke redovisas över riksstaten. Även åtskilliga andra investeringar finansieras vid sidan av budgeten genom användning av de olika fondernas likvida medel. Efter det den föreslagna omläggningen genomförts, kan ur budgeten utläsas investeringsverksamhetens såväl brutto- som nettovolym.

Riksdagen finner önskvärt, att åtgärder vidtagas för att åstadkomma en fullständigare överblick över den statliga investeringsverksamheten. Därigenom erhåller såväl Kungl. Maj:t som riksdagen ökade möjligheter att kontrollera kapitalutvecklingen och bedöma dess konsekvenser.

För närvarande ombesörjes redovisningen mot budgeten av de för olika investeringsändamål förbrukade kapitalmedlen av riksgäldskontoret. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle denna redovisning, utom i vad avser lånemedlen, äläggas de fondförvaltande myndigheterna. Att så sker synes riksdagen ändamålsenligt. Det bör särskilt vara av värde att beträffande affärsverken kunna

ur budgetredovisningen erhålla direkta uppgifter på de belopp, som faktiskt förbrukats för olika investeringsändamål.

Liksom departementschefen anser riksdagen, att en särskild investeringsstat bör upprättas för varje kapitalfond. På denna bör redovisas å ena sidan ett belopp, utvisande den sammanlagda bruttoinvesteringen i fonden enligt av riksdagen fattade beslut, och å andra sidan tillgängliga avskrivningsmedel samt övriga å fonden disponibla likvida medel. Saldot mellan dessa poster utvisar det nettotillskott av kapitalmedel, som erfordras för de beslutade investeringarnas finansiering.

Av det anförda följer, att riksdagen i sak icke har något att erinra mot den ifrågasatta omläggningen av kapitalbokföringen och redovisningen av investeringsverksamheten över budgeten. I formellt hänseende har riksdagen emellertid ansett sig böra vidtaga viss jämkning av Kungl. Maj:ts förslag.

Vid den år 1937 beslutade budgetreformen infördes begreppen driftbudget och kapitalbudget. Driftbudgeten motsvarar närmast ett enskilt företags vinst- och förlusträkning. Kapitalbudgeten åter utgör en från driftbudgeten skild plan för ny kapitalinvestering i statens kapitalfonder. Riksstaten utgör den sammanfattande benämningen å drift- och kapitalbudgeterna.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall upprättas en särskild investeringsplan. På denna skall för varje kapitalfond redovisas det bemyndigande att investera nya kapitalmedel (investeringsbemyndigande), som erfordras för genomförande av de av riksdagen beslutade utbetalningarna för olika investeringsändamål, vilka på vanligt sätt skola specificeras på skilda investeringsanslag. Till varje på investeringsplanen uppfört bemyndigande är knuten en investeringsstat, där storleken av det erforderliga bemyndigandet framräknas såsom saldot mellan å ena sidan summan av investeringsanslagen under fonden och å andra sidan å fonden för investeringsändamål disponibla avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel. Enligt förslaget skall kapitalbudgeten utbrytas ur riksstaten, som alltså efter förslagets genomförande skulle omfatta endast driftbudgeten. Såsom sammanfattande benämning för den på detta sätt begränsade riksstaten med därtill hörande inkomst- och anslagsspecifikationer samt kapitalbudgeten — omfattande investeringsplanen jämte därvid fogade investeringsstater och anslagsspecifikationer — föreslås beteckningen statsbudget.

De skäl, som i statsverkspropositionen åberopats till stöd för ett övergivande av den år 1937 beslutade terminologien, synas riksdagen icke övertygande. Redan begreppen statsbudget och riksstat med ordet stat i olika bemärkelser innebära terminologiskt sett en försämring. Därtill kommer, att begreppet kapitalbudget allttjämt skulle bibehållas, ehuru av delvis annan innebörd än för närvarande. Enligt riksdagens mening tala övervägande skäl för att den nuvarande terminologien med riksstaten såsom sammanfattande begrepp för driftbudgeten och kapitalbudgeten bibehålls. Om så sker, bör emellertid kapitalbudgeten såsom en av riksstatsens bägge huvuddelar allttjämt omfatta en inkomstsida och en utgiftssida. Härvidlag synas vid en omläggning, som till sin sakliga innebörd överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag, tvenne utvägar stå till buds.

Enligt den ena, som redan 1936 års budgetsakkunniga anvisat, skulle å inkomstsidan uppföras de medel som avses skola disponeras för ny kapitalinvestering, uppdelade å avskrivningsmedel, äldre kapitalmedel och lånemedel. Å utgiftssidan åter skulle uppföras de anslag för kapitalinvestering, vilka anvisats för olika ändamål. Omsatt å Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär denna lösning, att å inkomstsidan skulle uppföras fem titlar, nämligen

avskrivningsmedel från driftbudgeten, avskrivningsmedel inom statens kapitalfonder, övriga kapitalmedel, bidrag från diversemedelsfond och lånemedel (investeringsbemyndigandena), medan å utgiftssidan skulle såsom särskilda titlar uppföras de olika kapitalfonderna.

Såsom antytts kunna ur formell synpunkt icke riktas några erinringar mot en lösning i enlighet härmed. Emellertid är denna utväg ur synpunkten av investeringsverksamhetens redovisning över budgeten behäftad med sådana olägenheter, att ett av de väsentligaste syftemålen med den föreslagna reformen skulle äventyras, nämligen överflyttningen av nämnda redovisning från riksgäldskontoret till de fondförvaltande myndigheterna. Skall detta syftemål uppnås böra med utgående från Kungl. Maj:ts föreliggande förslag å kapitalbudgetens inkomstsida uppföras de lånemedel, som erfordras för de beslutade kapitalinvesteringarna och vilka jämväl enligt Kungl. Maj:ts förslag alltjämt skulle redovisas av riksgäldskontoret. Härav följer åter att å kapitalbudgetens utgiftssida måste uppföras de belopp, som svara mot dessa lånemedel, d. v. s. summan av de beslutade kapitalinvesteringarna minskad med summan av avskrivningsmedel och övriga disponibla kapitalmedel. Kapitalbudgetens utgiftssida kommer alltså att sammanfalla med den av Kungl. Maj:t framlagda investeringsplanen.

Riksdagen anser att frågan bör lösas i enlighet med sist angivna alternativ.

Liksom fallet är med driftbudgeten torde åtminstone de å kapitalbudgetens utgiftssida upptagna titlarna böra redovisas under en gemensam huvudrubrik. Möjligen kan rubriken kapitalinvestering därvid komma till användning. Å Kungl. Maj:t torde emellertid få ankomma att vid utarbetandet av slutligt förslag till kapitalbudget för nästa budgetår överväga förevarande ävensom övriga vid genomförande av riksdagens beslut uppkommande, här icke särskilt berörda spörsmål av formell art.

Såsom specifikation till kapitalbudgeten böra även enligt riksdagens förevarande beslut fogas investeringsstaterna och de av riksdagen anvisade anslagen för investeringsändamål.

Riksdagen anser sig slutligen böra lämna det av Kungl. Maj:t äskade bemyndigandet att i vidgad utsträckning förfoga över investeringsanslagen å kapitalbudgeten samt reservationsanslagen å driftbudgetens utgiftstitel för avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Under åberopande av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* godkänt en utformning av kapitalbudgeten i enlighet med vad ovan anförts samt bemyndigat Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som må befinnas erforderliga i samband med beslutets genomförande, *dels ock* bemyndigat Kungl. Maj:t att förfoga över investeringsanslagen å kapitalbudgeten samt reservationsanslagen å driftbudgetens utgiftstitel för avskrivning av nya kapitalinvesteringar, därest de med investeringsanslagen avsedda arbetena påbörjats före utgången av tredje budgetåret efter det, för vilket anslagen sist blivit i riksstaten uppförda.

Stockholm den 26 februari 1944.

Med undersätlig vördnad.
